

Uždaros teritorijos: πR dimensija

Šios parodos estetinė ir emocinė mintis plėtojosi naujos iniciatyvos – dokumentinės fotografijos pirmosios pavasarinės sesijos Kuršių nerijoje „Uždaros teritorijos“ sistemoje.

Taikytas modulinis kūrybinio proceso sprendimas – meno vadovo meistriškumo pamokos Vilniuje ir 7 dienų praktika Kuršių nerijoje. Meistriškumo pamokos skirtos dalyvių kūrybiniam lavinimui, mąstymo išlaisvinimui, laiko virsmo pagavai bei savistabai, kūrybinės informacijos išgryninimui, savęs ir savo kūrybos suvokimui vyraujančiame kultūriniame kontekste. Projektu tyrinėti ir aktualūs vietos iššūkiai. Pasirinkę individualias kryptis ir atstumus su aplinka Kuršių nerijoje paskutinę balandžio savaitę kūrėme asmeninę vizualinę ir jausminę perspektyvą.

Uždara teritorija, atskirta vandeniu ir valstybės siena, į pasaulį besiremianti Klaipėdos Smiltyne, daugiakultūris Neringos miestas, kurorto statusas, bendruomenių socialinę dinamiką lemiantis sezoniškumas, besitransformuojantis nuo svetingumo industrijos determinuoto socialumo šiltuoju metu iki užsidariusio poilsui konservatyvaus sociumo šaltuoju periodu, atitinkamai kintantys jutiminiai parametrai – oro, triukšmo, vizualinės taršos – tarsi termodinamiška sistema, kurios būsenas galima vertinti ir socialiniais parametrais: hierarchiniu, funkcinio, gyvenamojo tankio, vertybinių matų struktūra, saugomų ir nesaugomų ekosistemų sankirtomis. Ieškodami papildymų klasikinėms „salos“, „uždaros sistemos“ nerijos asociacijoms ir nagrinėdami jas susidūrėme su racionaliomis ir iracionaliomis uždaru (atviru) aibių sąvokomis.

Liucija Karalienė savo seriją „Mano viešnia – vienatvė“ pristato: „Kryptis – vienatvė. Po kojomis žemė dažniausiai būna. O gali būti ir kitaip. Po mano kojomis – medžiai, jūra, debesys, samanės. Tai mano vienatvė, mano horizontas.“

„Kuršių nerija apdovanota dviem krantais – Baltijos jūros, skalaujančios vakarinį jos krantą, bei marių, atskiriančių šį siaurą žemės lopinėlį nuo žemyno. Būdamas tarp šių dviejų krantų žmogus niekada per daug nenutolsta nuo vienos ar kitos jungties – vieno ar kito kūrybinės energijos šaltinio“, – teigia Tadas Kazakevičius pristatydamas seriją „Tarp dviejų krantų“.

Elijaus Kniežausko ilgoji jungtinė nuotrauka atspindi 14 valandos pietus: „Beveik visi mano apsilankymai Neringoje būdavo kamuojami studentiško nepritekliaus arba žemaitiško šykštumo, arba visai ne sezono metu, kai nebūtinai ir už pinigus pavalgysi, tad racionas per tokias keliones būdavo toks, kaip ši užkanda. Ši panorama nebuvo suplanuota, atsirado spontaniškai ir net ne kaip viena nuotrauka. Iš pradžių kąsnis po kąsnio transliavau instagramo istorijose, kur jos po 24 valandų išnyksta, tad pamaniau, kad šis scenarijus daug kam yra pažįstamas, todėl vertas išsaugoti.“

„Kompoziciją iš 4“ Elijus apibūdina taip: „Neringa man pirmiausia stichijos – oras ir vanduo, to pašąmoningai ieškojau fotografijose ir tik tai padaręs pamačiau, kaip tai susisieja tarpusavyje.“ O prisimindamas užfiksuotą akimirką Preiloje sako: „Negalėjau atsistebėti moters pastabumu, jautrumu spalvoms ir kaip gerai jas suderino, nes man tai sunkiai sekasi, todėl paprašiau papozuoti.“

„Nidoje, Juodkrantėje ir šiaip visoje Neringoje buvo juntama kažkokia sunkiai nusakoma ramybė. Pastaruosius kelerius metus gyvenu Vilniuje, nuolat visur skubu, lekiu, o čia, šioje „saloje“, buvo priešingai. Skubėti gal ir būtų galima, bet visa aplinka ir gamta neleido to daryti, kaip tik privertė sustoti, apsidairyti. Pajusti ir išgyventi šią vietą“, – taip sesijos laiką apibūdina Paulius Peleckis.

Ritos Stankevičiūtės-Kazakevičienės kūrinys „Didelių istorijų nėra“ – tarsi matrica, kiekvieną mūsų gražinanti į savęs kūrimą, savojo tapatumo paieškas. Konstruojant savąjį identitetą susilieja menas ir gyvenimas, kūryba ir biografija, asmeninė patirtis ir dar nepažinti reiškiniai. Pasaulį dažnai suvokiame tik fragmentiškai, todėl ir serija sudėliota iš fragmentų, tarsi savęs fotografavimas, tik tam iš pradžių reikia išstudijuoti daugybę personažų ir siužetų.

Jonas Staselis, po 9 metų grįžęs į fotografiją, tarsi vėl ieškojo įvykio. Nors pats autorius teigia ieškojęs žmonių santykių, fotografijoje juos pakeisdamas kitais objektais. Vis dėlto sesijos meno vadovas Gintautas Trimakas pastebėjo tam tikrų nuobodulio estetikos apraiškų. Tikėtina, kad septyneri metai Fotomenininkų sąjungos pirmininko poste nepaėjo nepastebimai.

Gerda Šeirė pristatydamą savo darbus sako: „Saugumo paieškas, užprogramuotas trauminėmis praeities kartų patirtimis, atvirumas patyrimui transformuoja į kūrybinių galių pasireiškimus bei kūrybingumo ir kūrybiškumo kituose atpažinimus. Kintantys atstumai tarp manęs ir kitų kuria be galo įvairiapusiškas erdves kiekviename taške. Tada ir gyvenimas tikrai yra gražus.“

Spręsdami, kaip ekspozicijoje geriausiai perteikti kūrybinius rezultatus, pasirinkome šias sąsajas:

simbolį π – tai iracionalus skaičius, naudojamas daugelyje geometrinių formulų, susijusių su apskritimais ir sferomis;

NEO PI-R klausimyno, skirto penkių esminių asmenybių bruožų (neurotizmas, ekstraversija, atvirumas patyrimui, sutariamumas ir sąmoningumas) empyriniam tyrinėjimui, motyvą.

Klajodamas po vizualinius erdvių, sistemų, vedusių autorius per sesijos laiką, atspindžius tik pats parodos lankytojas gali nuspręsti, kada ir kaip šioje kelionėje įsitraukti.

Kūrybinis procesas

Skirtingais priartėjimo jausmais bei kryptimis, be išankstinių nuostatų Kuršių nerijoje autoriai kūrė vizualinę ir jausminę refleksiją, įtraukdami ir meno vadovo G. Trimako pasiūlytą dinaminio stereotipo perkeitimo formulę – antros valandos koduotą fotografavimo schemą. Kasdienė užduotis – antrą valandą fotografuoti „čia ir dabar“ pagal principą „į kairę, į kairę“. Tokiu būdu autorius turėtų pamatyti ar pažvelgti į tai, ką jis jau praėjo, – tarsi atsukti atgal, bet nebūtinai tiesiogine prasme. Bendru sutarimu tai buvo 14 valanda, tačiau kiekvienas buvo laisvas „antrą valandą“ interpretuoti savaip.

Per pradinius susitikimus Vilniuje G. Trimakas kiekvieno iš sesijoje dalyvaujančių autorių prašė prisiminti vaikystės atsiminimą, kuris pirmasis tuo metu ateidavo į galvą. Tikėtina, kad tai ir paskatino kai kuriuos autorius sąmoningai ar ne visai grįžti į vaikystę ar jaunystę ar atspindėti savo patirtį.

Liucija: „Laikas vaikystėje bėgdavo greitai ir nesuvaldomai tekėdamas į rudens pusę. Nelaukiamiausia pabaiga vaikystėje – vasara. Man visada norėjosi būti basai. Paliesti žolę, eiti per akmenukus link upės. Ir tik dabar galiu pasakyti – basai eiti samanomis, jausti šiltą žemę yra pasakiškas jausmas, verčiantis pajusti, išgirsti ir suprasti. Kiekvienas žingsnis kitoks. Nežinau, kodėl, bet čia, Kuršių nerijoje, man taip norėjosi eiti basai, kaip bėgiodavau vaikystėje.“

Tadas: „Vaikystėje buvau dažnas svečias ežerų kraštuose. Tai buvo tarsi natūralus vandens išraiškos vienetas. Galbūt todėl kiek užtelėjus man jūros pamatymas ir važiavimas prie jos atrodė kone magiškas, kiek kitoks patyrimas. Tai buvo tarsi didelis ežeras, kurio kitas krantas – tolimesnė Švedija. Tad tai natūraliai asocijuodavosi su kiek stebuklingu, įkvepiančiu reiškiniu. Galbūt būtent todėl ir dabar aš šių dviejų krantų simboliką įžvelgiu kaip kažką unikalios – ežero (marių) ir jūros buvimą kartu, tame telpa gausus simbolių ir energijos pasaulis.“

Elijus: „Pirmą kartą Neringoje buvau tokiu oru, koks lydėjo sesijos savaitę. Tik tada buvo vidurvasaris, nors temperatūra buvo panaši, kaip ir vėjas bei lietus. Tad vaizdine prasme viskas buvo labai panašu ir vietos tos pačios. Tik kad ant Raganų kalno nebuvau, o tai buvo tų atostogų, būnant 11-os, pažiba. Nejučiomis grįžau ir prie studentiško maisto iš tos pačios parduotuvėlės Raganų kalno pašonėje.“

Paulius: „Vaikystėje žvejodavau su tėčiu. Kurdamas seriją apie žvejį ir paskambinęs dėl fotografavimo netikėtai atradau seniai matytą draugą.“

Rita: „Sukurta serija siejasi su vienu prisiminimu iš vaikystės, uždromis teritorijomis, didele laisve, vandeniu ir pušimis.“

Jonas: „Vaikystėje Palangos plažėje su fotoaparatu stabdydavau žmones, norėdamas juos nufotografuoti. Suprantama, fotoaparatas tąkart buvo be juostos, o ir ne visi tuomet norėjo fotografuoti. Šį kartą objektais tapo į krantą išmesti mediniai ar nendrių pagaliukai, kurių nereikėjo klausti, o tik stebėti, kad vanduo nenusineštų jų atgal į beribius tolius. Uždaras atviroje erdvėje. Tikėtina, kad tai paauglystėje patirtos patyčios „uždarė“, paversdamos stebėtoju, o ne dalyviu.“

Gerda: „Nuo vaikystės jaučiausi turinti pažeistą saugumo jausmą, jį kažkuriam laikui buvau radusi Nidoje, bet vėl praradau ir vėl atradau... Panašu, kad kol išorėje jo ieškosiu, vėl prarasiu, o dabar šalia medžių jaučiuosi saugesnė.“

Dažniausiai mes visi fotografuojame save, nors mums patiems atrodo, kad fotografuojame kitus ar gamtą. Tikėtina, kad todėl per naujas technologijas taip paplito asmenukės. Psichiatrai tikina, kad žmogaus sukurti kūriniai geriau nei žodžiai atveria autoriaus sielą, dvasios būseną. Savikūra ir savirefleksija – sudėtingas kelias, tačiau juo galima eiti ir pasitelkus fotografiją. Dažniausiai „aš“ susijęs su vaikystės prisiminimais, išmoktais šeimos modeliais, jaunyste, sapnais ir troškimais. Nuolat keliamas egzistencinis klausimas „kas aš esu“ – autentiškumo siekis.

Atvirumo naujam patyrimui elementai – laki vaizduotė, dėmesys vidiniams išgyvenimams, estetinis jautrumas, intelektualų žinių troškimas, domėjimasis vidiniu ir išoriniu pasauliu, tai siejasi su išsilavinimu ir protu. Šiai asmenybės dimensijai priklauso fantazija, estetiškumas, jausmai, veikla, idėjos ir vertybės. Kviečiame įsitraukti į šį atvirą-uždarą pokalbį savo artimoje aplinkoje, naudojant introspekcijos (savistabos) metodą, kuris leis gilintis į savo vidinį pasaulį, stebėti savo mintis, nuotaikas ir jausmus. Jei nemokate sukryžiuoti kojų, dar nereikia, kad negalite užsiimti joga. Kartais manoma, kad tikrieji menininkai ir yra pozuotojai, o fotografas, skulptorius ar tapytojas – tik amatininkas, užfiksuojantis jų kūrybos rezultatą. Lankantis Kuršių nerijoje didžiąja menininke tampa gamta, leidžianti pajusti mūsų jausmus ir prigimtį.

Dėkojame Juodkrantės, Preilos, Nidos bendruomenių nariams už dėmesį bei svetingumą, Nacionalinio parko kolektyvui už paskaitas. Dėkojame Linui Švirinui už sesijos įvadinę gongų meditaciją. Dėkojame Gintautui Trimakui už patarimus, pastabas, išvalgas bei skatinimą patiems atrasti save.

Nerijos laboratorija

Dalyviai: Liucija Karalienė, Tadas Kazakevičius,elijus Kniežauskas, Paulius Peleckis, Rita Stankevičiūtė-Kazakevičienė, Jonas Staselis, Gerda Šeirė

Meno vadovas: Gintautas Trimakas

Moderatorius: Jonas Staselis

Projekto partneriai ir rėmėjai (logotipai):

Neringos miesto savivaldybė, Nidos kultūros ir turizmo informacijos centras „Agila“, Kuršių nerijos nacionalinis parkas, Neringos muziejai, Liudviko Rėzos kultūros centras, Neringos savivaldybės Viktoro Miliūno viešoji biblioteka, Neringos gimnazija, AB „Smiltynės perkėla“, UAB „Foto123“

Projekto rengėjai: VšĮ „Menų vektoriai“ ir VšĮ Lietuvos spaudos fotografų klubas